

ХРОНІКИ

МІЖНАРОДНИЙ СИМПОЗИУМ “НЕМАТЕРІАЛЬНІ СКАРБИ КУЛЬТУРНОГО СПАДКУ: ЖИВИЙ КАРАЃЬОЗ”

27–29 квітня 2006 р., Анкара

*Університет Газі, ТНВМЕР
(дослідницько-прикладний центр
тюркського народознавства).*

*Генеральне управління у справах науки
та освіти Міністерства культури та
туризму Туреччини.*

*Національна комісія ЮНЕСКО
в Туреччині.*

*Національний центр Міжнародної спілки
лялькових театрів та театрів тіней
(УНІМА) в Туреччині.*

ДОСЛІДНИЦЬКО-ПРИКЛАДНИЙ центр тюркського народознавства, що діє при літературному факультеті університету Газі в Анкарі, який очолює досить молодий професор др. М. Оджал Огуз, зарекомендував себе як надзвичайно активний та плідний науковий осередок. За постановою організованого 12–13 грудня 2002 р. Симпозіуму з проблем музеєзнавства народної культури Туреччини Центром було розпочато засновницьку діяльність з організації виставки «До створення музею тюркського народознавства» та відкриття такого музею в університеті Газі. Починаючи з 4–6 березня 2004 р., коли з ініціативи того ж Центру турецька наукова спільнота вперше замислилась над проблемами музейного збереження та збирання *нематеріального культурного спадку* тюрків, зібрані під час проведення відповідного наукового конгресу документи та інформація були покладені в основу відкритого 23 вересня 2005 року музею нематеріального тюркського культурного спадку (Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, SÖKÜM). Відтоді дослідницько-прикладний центр тюркського народознавства (надалі – ТНВМЕР) проводить значну роботу з увічнення та збереження духовної спадщини тюркської культури. Початок

цьому було покладено на тридцять другій генеральній конференції ЮНЕСКО, на якій було ухвалено угоду про збереження нематеріального культурного спадку, в розділі першому якої зазначалося, що нематеріальний культурний спадок будь-якого народу становлять: 1) усні оповіді та мовні традиції як функція мови у передачі нематеріального культурного спадку; 2) суспільні практики, ритуали та фестивалі; 3) народознавство, фольклор та практики, пов'язані з природою й навколишнім середовищем; 4) видовищні мистецтва; 5) традиції прикладних мистецтв. У руслі діяльності зі збереження такої спадщини тюркських народів центром було зібрано та видано окремі книги на теми: «Міста та їх типові символи» (абрикос Малатії, каймаку Афйона, сине виногроно Анталії та мед Анкари тощо), «Традиційні живі ремесла в Туреччині у 2004 році (вишивання та гаптування, килимарство, вівчарство, ткацтво, виготовляння ковдр, різьблення по дереву, сріблярство, складувництво, ковальство, різноманітне оздоблення паперу тощо)», «Традиційні живі святкування в Туреччині у 2005 році» (зимові свята Сая гезме, ферфене, хизир гемі, традиційний весняний курбан, братерський курбан, невруз та свято яєць, день чігдем, хидреллез, сім травневих святих, закликання дощу, святкування на яйлі, збір винограду, День ашуре та поминки та ін.), «Тюркські народні оповіді – від міфу до меддаху» (меддах Лялін Каба, меддах Киз Агмед Ефенді, дихотомія «небо – земля», «скеля нареченої», «кришталевий палац», Огуз каган, Насреддін Ходжа, Керем і Асли, Кьороглу, ашик Шенлік і т.д.).

І от тепер, у контексті означеної ЮНЕСКО програми увічнення нематеріального культурного спадку, а також

виконання положення статті п'ятої вищезгаданої угоди (охорона видовищних мистецтв), 27–29 квітня 2006 року проф. др. Оджалом Огуз, керівництвом університету Гази, генеральним управлінням у справах науки та освіти Міністерства культури та туризму Туреччини, Національною комісією ЮНЕСКО в Туреччині та Національним центром міжнародної спілки лялькових театрів та театрів тіней (УНІМА) в Туреччині було організовано міжнародний симпозіум «Нематеріальні скарби культурного спадку: живий Карагьоз», що зібрав учених, акторів, письменників, кінорежисерів та митців-лялькарів з кількох країн світу. Зазначимо відразу, що головну мету симпозіуму – відродження та вироблення шляху поживлення народного лялькового театру Карагьоз – було досягнуто.

Починаючи, власне, з Міжнародного симпозіуму з тюркських фольклорних наративів, з притаманним театральному мистецтву артистизмом проф. Оджал Огуз організовує секції засідань симпозіуму, об'єднуючи їх під іменами провідних героїв фольклорних сюжетів лялькового театру, атрибутами сцени та майстрами-лялькарями, що увійшли до історії Карагьоза. Так, під час симпозіуму діяли секції: Хадживат, Шейх Кюштері, Тузсуз Делі Бекір, Беберухі, Ферхад і Шірін, Хаялі Кючук Алі, Хаялі Кятіп Саліх, Канли Нігар, Палац із Кипарисами та Челебі. Доповіді було присвячено пропозиціям щодо того, як можна відновити театр Карагьоза (Ільхан Башгьоз), міжнародним вимірам розвитку цього фольклорного жанру (Оздемір Нутку), використанню образу Карагьоза в сучасних комунікаціях – рекламі, музеєзнавстві, комп'ютерній анімації та кінематографі, журналах гумору та алюзіях у кіномистецтві сімдесятих років.

Від України в симпозіумі взяла участь із доповіддю «Карагьоз – архівні тюркологічні нотатки одного з фундаторів української тюркології Агатангела Кримського» н.сп. Інституту сходознавства

ім. А. Кримського НАН України І.М. Дрига, що переклала цей рукопис турецькою мовою, додаючи до нього відповідні текстологічні коментарі та зауваження щодо внеску А. Кримського у світову та українську тюркологію, аналіз твору, нотатки та гіпотези щодо побутування традиції тюркського лялькового театру у Східній Європі, пропозиції щодо відродження Карагьоза в тюркському світі.

Проте найбільш цікавою у дні симпозіуму була можливість з ранку до вечора переглядати вистави майстрів ляльок *хаялі* із власними сценами та реквізитами, зазирнути у їхню творчу майстерню за сцену, поспілкуватися та поділитись інформацією й досвідом і, нарешті, взяти участь у гострій та відвертій дискусії з режисером нового художнього фільму Хільмі Явузом – «Чого було вбито Карагьоза?», що жваво обговорювався. У дискусії взяв участь і проф. др. Талат С. Талман з Америки.

Одного з визначальних напрямів дискусії надала доповідь Пакізе Айтач «Суфізм у газелях сцен Карагьоза», а також секція, присвячена історії та творчому доробку майстрів театру – Орхана Курта, Мустафи Мутлу, Мегмеда Сайлана, Мюніра Джанара, Гасан Хюсеїна Карабага. Майстерним перфомансом грецького Карагьоза потішив публіку зарубіжний маестро Панос Капетанідіс. Літніх подвижників традиційного тюркського лялькарства вперше було вшановано широкою публікою та державою, а подаровані їм квіти від вдячних глядачів розчулили їх до сліз.

Усі бажаючі мали можливість придбати пластикові комплекти традиційних ляльок та сценарії інсценізації кількох найбільш традиційних сюжетів. Сподіваємося, тепер тюркського Карагьоза й Хадживата побачить і український глядач. Запрошуємо до участі у фестивалі лялькових театрів Туреччини, що відбудеться наприкінці 2006 року, усіх зацікавлених.

І.М. ДРИГА